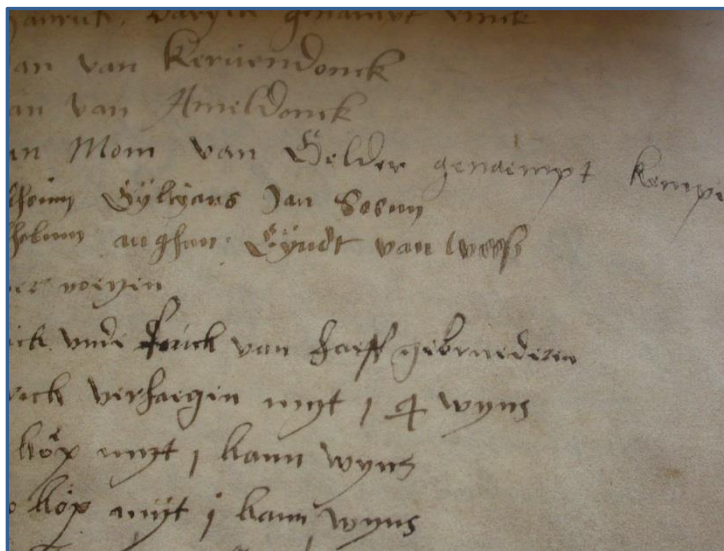

VIIIa. Werkmeester en Provisor **Derick van Haeff** (1531-1605)

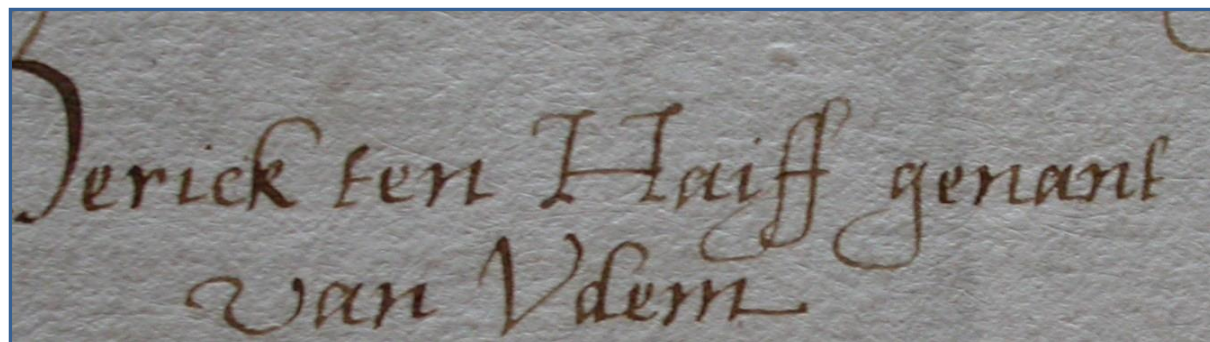
Ook wel ten Haeve, ten Haiff genoemd (van Uedem), zoon van Hendrik (Vila), geb. te Udem? Circa 1531, ged. RK te Goch?, werkmeester/provisor. Wordt tussen 1562-1601 als provisor te Goch genoemd. Eerst van het Arme Mannenhuis in de Steenstraat, later (na 1579) ook van het Arme Vrouwenhuis. Hij overleed (minstens 74 jaar oud) te Goch na 1605. Hij trouwde te Goch circa 1567, met **N. N.**, geb. circa 1545, RK, huisvrouw, ovl. (minstens 30 jaar oud) te Goch na 1575.

Huis in de Roggestraat

Zijn vader was zeer waarschijnlijk Hendrick van Haeff, zijn moeder is in naam onbekend. In 1559 lijkt hij een huis in de Steenstraat te bezitten. Het is niet helemaal duidelijk of de rente van 2 ½ gulden die betaald wordt uit een huis in de Roggestraat zijn bezit is. Maar aannemelijk is dat wel. In 1605 wordt er gesproken over inkomsten uit *een morgen landts gelegen int Fornicker veld*. Ook wordt er in 1599 al gesproken over *ein Stück Land im Lemptschen Felde* (aan de Kleefse straat) waar

Derick als belending wordt genoemd en waar hij dus grond bezit. Ook bij de Steenpoort heeft hij grond in eigendom (1598).

Zijn naam wordt op verschillende manieren gespeld en geschreven, hetgeen andermaal aangeeft hoeveel schrijfvarianten er voor één persoon kunnen voorkomen.

De vermelding uit 1575 dat hij uit Uedem afkomstig zou zijn is interessant. Dit plaatsje (stadje) ligt even oostelijk van Goch en heeft evenals Goch al een vroege geschiedenis.

Zagen we eerder dat de heren van Haeff lid waren van het stadsbestuur als schout, burgemeester, rechter of schepen, gedurende deze zevende generatie doen zich vermeldingen voor als Gerichts-secretaris en Provisor dan wel Werkmeister der gemeinen Spendung. Deze laatste twee functies hadden veel meer met het bestuur van het wolweversgilde en het armenbestuur te maken. De rol van het Wüllenamt werd reeds eerder uitgelegd.

Werkmeister.

De statuten van het weversgilde schreven voor, dat er jaarlijks op Maria Lichtmis (2 februari) vier *Knaepen* als werkmeester gekozen moesten worden. Zij gaven een jaar lang leiding aan het gilde.

De dag na het feest van Maria Lichtmis moesten deze vier werkmeesters twaalf goede mannen kiezen (gezworenen) die hen het komende jaar moesten bijstaan. Ook zij werden beëdigd. Deze 16 mannen dienden erop toe te zien, dat de binnen de stad opererende gildeleden zich aan de regels en statuten hielden. Gebeurde dit niet, dan werden geldstraffen opgelegd.

Deze bestuurders van het Wüllemamt waren belast met de jaarlijks terugkerende *bedeling van de armen*. Zo zorgden de rijkere burgers dat de armen voedsel ontvingen. Het gilde ontving vele giften en ze verzekerden zich van steeds meer inkomsten in de vorm van rente en pacht uit diverse landerijen.

De provisoren (per jaar meestal twee zaakwaarnemers afkomstig uit het bestuur van de 16 mannen) van het Arme mannen- en vrouwenhuis, handelden allerlei zaken af, deden de administratie en legden elk jaar verantwoording af over het gevoerde beleid en de financiën.

Dit is ook de reden dat de van Haeff'en steeds redelijk goed zijn te traceren omdat ze tijdens hun provisorschap steeds weer bij vele transacties genoemd worden. Enerzijds optredend vanuit hun ambt, anderzijds is er zo nu en dan ook een privévermelding bij omdat zij ook onderdeel uitmaken van de Gochse samenleving.

1559 Pacht van een malder Roggen jjaers op Derick van Have. Item van 3 daler Roggen jjaers op Derick van Have. 1559 trägt Derick ten Have einen Brief über eine Rente von 2 1/2 Gulden aus einem Haus in der Roggenstrasse neben Set ingen Boegum Wittwer Trijn Lyffers en nogmaals genoemd Derick van Have in der Steinstrasse.

1562-1664 Genoemd Derick ten Have, provisor. En op 2 Juli Johan Melis und Derick van Haeffe (Haiff), Provisoren des Männerhauses.

1564 Op 17 dec. Johann Melis und Derick ten Haeff, Provisoren der armen manshuys ingen Moelenstraet. Idem Thoenis Bell Richter, Hendrick Storm und W. Goeltgens; Schöffen zu Goch bekunden das Johann ingen Haegh an Johan Melis en Derrick van Have als Provisoren des alter Manshuys zu Goch, übertragen hat ein Rente von 5 1/2 gemünzten Talern gulden guet van silver fällig zu Martini. Löse mit 110 Thalern.

1565 Jan. 2 Johan Melis und Derick van Have, Provisoren des Männerhauses. Nov. 25 Derick van Haeff und Joris Frericks, Provisoren des Männerhauses.

1570 Werkmeister Derck ten Haeff

1573 De 4e mei: Item bekent Peter van Mull schuldig tho syn Derick van Haiff hondert und sess dal. gld. tho betalen up thokommenden Martini Item hefft Jan van Haeff gewonnen up Jan van Heess viiiij dal. gl. und noch 2 Philips gulden Werkmeister Derick ten Haeff en nogmaals Derick ter Haeff, provisor.

1575 Genoemd: Derick then Haaff, genannt van Uedem.

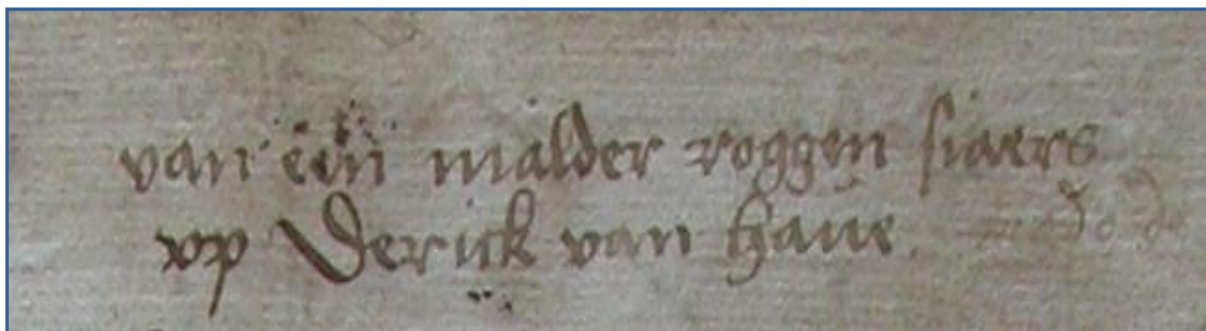
1576 Item heft bekandt Jacob Lemmer schuldig tho syn Henrick Hr. Brandts vier? hoppensack van Derick van Haiff und de hoppe manne. Mei 3 Genoemd Derick van Haeff, Provisor des Alten-Männerhaus.

1577 Werkmeister Derick ten Haeff.

1579 Provisor van het Frauenhaus, Derick then Haeff.

1580 Genoemd Derick ten Haeff, provisor. 1588 De 25e juni: *Item heft M. Peter Barten gewonnen up Derick then Haiff, 7 daler und 10 st. van verdient lohn an ene putt.*

1590 Werkmeister Derick ten Haeff. 1592 Werkmeister Derick ten Have. Maart 6. *den Werkmeistern der gemeinen Spendung, Derick then Haeff, Berndt Koppen, Joh. Türck, und Joh. Kluth*

1592 Van twintig juni dateert de *Artikelsbrief* van het St. Georgius-schuttersgilde te Goch. Aan het eind van deze brief worden een groot aantal namen genoemd die *in de schutterij zijn ingelaten*. Hieronder bevinden zich Derick en Fredrich ten Haeff.

1595 Werkmeister Derick then Haeff.

1598 Augustus 12. Belending *einen Baumgarten vor dem Steintore* (Steenpoort) *am Bomerschen Berg neben Frau van Tricht und Wilhelm Seelen, hinten Derick ten Haiff und Wilh. Storm*

1599 Oktober 3, Belending *ein Stück Land im Lemptschen Felde neben Joh. Martens und Gyes van Gulik, hinten Derick then Have.*

1601 Werkmeister Derick ten Haef.

Hendrick van Haiff und Derick van Haiffsoin heft dat (Wüllenamt) gekocht ad 1603 (na 3 juli 1603).

1605 Derick ten Have ...*enen morgen landts gelegen int Fornicker velt lyfsgewin ant Gasthuss een aldt butgen hiervoor sall betalt worden.*

Uit dit huwelijk worden 6 kinderen geboren:

- 1. Elbert**, geb. te Goch circa 1569, ged. RK te Goch, ovl. (hoogstens 52 jaar oud) te Goch? Voor jan. 1621. In dit jaar is er sprake van de erven van Elbert, waaruit wellicht af te leiden zou kunnen zijn dat hij inmiddels is overleden. In 1624 is hij zeker overleden want dan wordt er over de weduwe van Elbert gesproken. Het lijkt erop dat Elbert in 1600, hij is dan 31 jaar, een stuk (geërfd) land in het Leemptsche Veld verkoopt aan Johan Martens en zijn vrouw Grietje Koppen.

1597 De 30ste mei: *Elbert then Haiff heft gewonnen up Henrick Cramper 109 daler und ettliche jair interesse, inhalt der upgerichter [koip].*

1600 Dec. 28 *Vor demselben Richter und Schöffen Jasper van Heukelom und Derick Fredrichs verschreiben Elbert ten Haw und Heinrich van den Born, Reiners Sohn, ein*

Stück Land im Lemptschen Felde neben Joh. Marten und Hilleken van den Bosch an Joh. Martens und dessen Frau Griethgen Koppen.

1621 Op 4 jan., Vor Richter Matthijs Romswinkel, den Schöffen P. van Hegeray und H. Paw verschreibt Heinrich Rijtgens 12 Thaler jährlich aus seinem Hause in der Mühlenstrasse neben Derick van Hueckelum und Heinrich Lambertz, Elbert van Haeff Erben (is hij dan al overleden?), Cornelissen Ariansen und Dornbosch Erben hinten an den Heeskamp grenzend, ferner aus einem Kohlhof vor den Frauentor, etc..

1624 Op 13 mrt. in de kantlijn: mit ener sieden nair dat tichelhoeck, ander siden der weduwe Elbert van Haaff seliger: schietende.

1. **Fredericus** then Haef, ook genoemd Fredrek of Friedrich van Uedem!. Als achternaam komt ook ten Have voor, geb. en RK ged. te Goch? circa 1571, provisor en werkmeister, ovl. (minstens 57 jaar oud) te Goch na juni 1628.

1589 De 23ste november: heft Frerick then Haiff gewonnen up Johan van der Boss 6 1/2 daler 1 st. naar gehalde [.waht], tot guder recknung

De Artikelsbrief van het St. Georgius-gilde te Goch dateert van twintig juni 1592. Aan het eind van deze brief worden een groot aantal namen genoemd die in de schutterij zijn ingelaten. Hieronder bevinden zich Derick ten Haeff en Fredrich ten Haeff.

1607 (17 maart); *Henrick Wijtgens ist mit verwilligung der sammtlichen Provisoren ... dat Armen mans huis togelagt wurden viertien dagen einn pont butter und ein broodt. Frerick ten Haive heft aengegeven dat hy desen Pashen afflegt und loessen den Armen mans hundert daler. Dese hundert daler sindt wierderum belagt und geset up Henrichen Veltmans Schmidts erff und huise beij den Muelenporten und van eine Colhoff vor den selven porten gelegen,brief uns segel.* (Hier wordt dus een rente van 100 daler afgelost)

Frerick hefft noch geloest viefflich daler aengande die Arme Froukens welcke irstlich up Pinxten verscheinen widerum mit believen der Provisoren belacht up die helf [...scheidt] jaerlix up Sunte csanter Portens huis in der Roggensstraeten wie folgt Gerdt die Ruiter ist mit vurwilligung der Provisoren uther das Armen Froukes vergunstiget to haelen alle weeken dreij kannen biers und ten dreijen weeken ein pondt butteren (Hier wordt nog eens een geleend kapitaal van 15 daler afgelost!)

1611 Genoemd Fredrick ten Haeff, provisor. (1611-1625). Op 2 februari 1612 een aantal keren genoemd Fredrich ten Haeff, provisor des armen manshuys; Frerick van Haef of ook Friderick.

1612 Werkmeister Frederick ten Haeff, ook Frederick ten Haeff gen. van Udem.

1612 Provisor van het Frauenhaus, Fredrick ten Have en op 27 december Vor dem Richter Math. Romswinkel und den Schöffen Lic.jur. Rutger Abels und Rutger Sterk verschreibt Heinr. van der Hagen 12 Taler aus seinem Erbe in der Herzogenstrasse neben Cornelis Schellinck, Pawel van Gent und Jurien van Beckums Erben sowie aus einem Kohlhof vor dem Steintore an Friedrich ten Haeve und Gerit Mesler, Provisoren des Frauenhauses. (Siegler: Richter und Schöffen).

1613 Provisor van het Manshuis, Frederick ten Have. Februari 8 Vor demselben Richter und den Schöffen Heinr. Paw und Rutger Abels verschreibt Peter Wolters 15 Taler aus seinem Erbe in der grossen Kirchstrasse neben Heinrich Wolters und Wilhelm Bolveien an Johann Martens und Friedrich ten Haeve, Werkmeister der Spenden. (Siegler: Richter und Schöffen).

1614 Provisor van het Manshuis, Frederick ten Have. (27 december) Vor dem Richter M. Romswinkel und den Schöffen Goswin Exken und Franz Maschop verschreibt Joh. Snep

6 Taler aus seinem Hause im Heeskamp neben Eberhard Berchmans und Peter Kruysen, hinter Heinr. Schoenmeeker, an Friedrich then Have und Joh. Schrievers, Provisoren des Männerhauses.

1615 Op 16 september *ten huize van Frederick ten Haeff verkocht te worden...* Ook Werkmeister Fred. ten Haeff.

1618 In dit jaar wordt in het Archief van de Bruderschaft Zu Unserer Lieben Frau, Abel Abels genoemd. De familie Abels komt hier toch heel duidelijk ook vandaan. (Getrudis Abels huwt later met Wilhelmus van Haaff)

1619 en 1621 genoemd Frederick ten Haeff. Op 3 maart 1621 het volgende extract:
Im Jaer 1621 den 3 marti, willen in Manieren ende Vorwarden also nader beschreven volgt die samptliche Erffgenahmen van Frederick van Haeff ... mit Ke...en utganck ende vercooping ende anstaet ant..... stuck lands groot nugen ende eenen Lempschen Mergen up die Cleeffsche straet gelegen ter eenen Hendrick Bruins, ten anderen seyden achter up Claes Scha.... Landt ende voor up ene kamp schietende mit aller seyner erfflichen ge..eifflichen... ende upstarten also ende der gast..... in sulx (mir) dato innhaer gebruyck gehadt hebben vur vrij eigen Erff ende unbeschwert vercoopers willen lant also groot ende klein het cooper als in te gelegen ist ende so dat beschreven is up be....nich van de vercopers drey koepen af te dragen. Die koippenningen sullen in seven termeynen nae den Paischen in den jaer upvolgende Pingsteren darnae, noch einen Rosenobel tot vorgelt.

In **1625** komt Provisor van Haeff voor en even later ook als Werkmeister Friedr. ten Haeff.

1626 Provisor Frederick ten Haeff (was boekhouder van het Mannenhuis) vervangen in

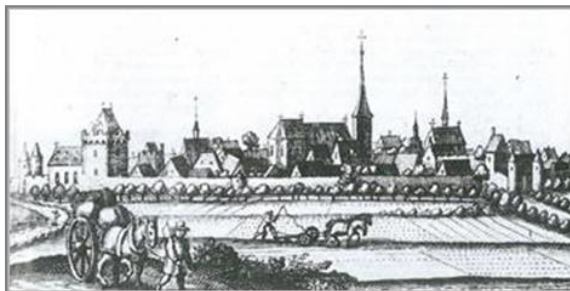
1627 en in 1628 Provisor van het Frauenhaus, Frederick then Haeff.

1627 ontvangen van de erfgenamen van Frederick then Haeffs vanwege hun schuur achter hun huis in de Molenstraat gelegen up wedder gegaen, innen vermogh des Rahtzkronyks vergunstigt up der Stadt gront ut te setten und daervan jharlichs tho geven eene schillingh, facit 3 stuver.

1628 Den 9e juni *Also heeft Frederick ten Haeff ihn vergaderingh der Provisoren proposiert, datt den Brouwsketel int Arme mans huiss sall volstandigh moeten verniwt worden, d' weil lestelich eenighe pfande daer durch solde kommen, in dien den ketel ther [ver]voerd is de [..] weghen van tijttlichen provisor Johan Gofrinus up gelagt.*

1648 *gebuert (ontvangen) van dij erffgenamen Fredrick van Haeff 1 malt.* In bueren (=innen) van Rogge (Inkomsten uit rogge): *van dij erffgenamen Frerick van Haeff*

Tussen 1611 en 1628 is Fredericus provisor (zaakwaarnemer) van zowel het Frauenhaus als het Männerhaus in Goch. Ook bij Frederick zien we dat hij net als zijn vader afkomstig is uit Uedem. (Zie foto) Vanaf 1617 is de Magistratuur van Goch in handen van de Gereformeerden. Wellicht het archief van Uedem eens bekijken! Alle hieronder genoemde voorkomens van Frederick vloeien voort uit zijn taak als zaakwaarnemer en "Werkmeister" van een van de twee armenhuizen. We krijgen zo in elk geval een bewijs in handen dat Frederick actief in Goch resideert en in de Molenstraat een huis

bezat. We kunnen ons tevens een beeld vormen van wat er zoal aan inkomsten voor het armenhuis binnenkomt. Alles wordt natuurlijk uitvoerig opgeschreven en vastgelegd.

In 1621 zou gedacht kunnen worden dat Frederick is overleden aangezien de gezamenlijke erfgenamen een stuk land (groot negen en een Lempschen Mergen) verkopen dat aan de Kleefsestraat ligt, maar dit blijkt niet zo te zijn. De koopsom mag in 7 termijnen worden voldaan, maar er moet wel een Rozenobel (gouden muntstuk) als handgeld worden betaald.

Kennelijk erft hij dit stuk land samen met zijn broer Eldert want die verkoopt zijn aandeel in het Lemptsche Veld in 1600

Uit de stukken blijkt dat Frederick niet in 1621 kan zijn overleden, want hij is tot juni 1628 nog actief met het vastleggen van verschillende transacties. Zo stelt hij in dat jaar nog aan het college van

provisoren voor om de brouwketel van het arme Mannenhuis geheel te vernieuwen.

Twintig jaar wordt er niets meer van Frederick vernomen tot zijn erfgenamen in 1648 nog een keer genoemd worden wanneer het armenhuis nog een malt rogge ontvangt.

Protestanten

Kijkend naar degenen die vanaf 1610 het stadsbestuur van Goch vormen, kunnen we vaststellen dat de Magistratuur vanaf dat moment steeds meer in handen van de protestanten komt. De Katholieken – die tot nu toe de dienst in de stad hadden uitgemaakt- komen hier nu niet meer aan te pas. In 1613 wordt er door de Gereformeerden stevig bezwaar aangetekend tegen de benoeming van een katholieke burgemeester, met gevolg dat de benoeming teruggedraaid wordt. In hetzelfde jaar bezet Lambert Charles, de gouverneur van Nijmegen, de stad Goch voor de Brandenburger vorst Johan Sigismund. In 1609 was dit ook al gebeurd door Stephan van Herteveld uit Udem.

De gereformeerde predikant Petrus Ceporinus, vanwege zijn zwarte baard *Swarte Pitt* genoemd, speelde een kwalijke rol bij het gehele reformatieproces. Hij huwde binnen de kortste keren de dochter van een der rijkste protestanten binnen de stadsmuren en liet onder valse beschuldigingen 15 vooraanstaande katholieken arresteren. Deze werden gefolterd en een jaar lang in een kerker in Kleef vastgezet tot hij zijn beschuldigingen herriep.

Toen Goch in 1622 opnieuw in Spaanse handen kwam en de predikant flink in aanzien had ingeboet, vertrok hij naar Beest waar hij in 1642 overleed. Het zou tot 1758 duren alvorens de katholieken hun kerkelijke rechten terugkregen.

3. **Derick ten Haeff** of ten Haiff, vernoemd naar zijn vader, geb. te Goch (of Udem) circa 1573, ged. RK en ovl. (ongeveer 82 jaar oud) circa 1655. Ook deze Derick is afkomstig van Udem, even ten oosten van Goch en hij bezit in Goch een huis in de Steenstraat. Tevens wordt aangegeven dat Derick een broer heeft die Hendrick heet. Dit gegeven draagt weer bij aan de samenstelling van dit gezin.

In een akte van 2 juli 1597 wordt Deryck Haeffs samen met Johan Steltkens genoemd als *schepen van het land Straelen*. Ze klagen over de watergang van de Moersbeek in verband met het afbranden van de watermolen van het klooster (Mariensandt).

Gebroeders Henrick en Derick van Haeff, hebben in het jaar 1598 het Wüllenamt gekocht.

Het is mij onduidelijk wat het kopen van het Wüllenamt betekent. Het zou kunnen dat er een bestuurspositie in ruil voor geld wordt verkregen. Wellicht kwam de opbrengst

ten goede aan de armen van de stad. Mogelijk dienden toetredende gildeleden een bepaald bedrag te voldoen alvorens ze werden toegelaten.

1605 en 1606 Genoemd: *Derick ten Haeff gen. van Uedem.*

1613 Personen die het Wüllenampt hebben gekocht. In de lijst met namen komen voor Henrick ende Derick van Haeff gebruederen.

Bovenaan deze lijst staat 1598 vermeld. Het heeft er de schijn van dat elke naam voor een jaar staat. Te meer daar na een serie namen het jaar 1618 staat vermeld. Dit betekent dat de bovengenoemde broers Hendrik en Derck in 1613 het amt kopen.

Uit de lijst van schutters van het St. Georgiusgilde uit 1626, blijkt dat daar geen van Haeff bij is. Zowel Derick als Fredrich komen er niet op voor. Het lijkt voor de hand te liggen te veronderstellen dat ze dan inmiddels zijn verhuist of zijn overleden.

1626 (Welbergen) Inkomsten uit de 10^e penning! *van Derichen then Haeff van een Camer und Erff, welcke hij van die Roenoekkumsche Parthijen heft gekoft, facit 18 daler.*

1634 Genoemd *Derk ten Haef.*

1636 (Apr. 25) Derick then Haeff aus der Steinstrasse. Genoemd als belending in de Steinstrasse en in 1654 op 21 dec. wordt gesproken van Rahtsverwandte Derich ten Haef.

4. **Hendrick van Haeff**, geboren te Goch circa 1575 en overleden (minstens 80 jaar oud) te ? na 1655, begr. te Goch. In 1603 wordt er gesproken van Hendrick-Derickszoon. Mijns inziens betreft het hier deze zoon. In 1636 heeft hij (ook) een huis in de Steenstraat en een jaar later wordt zijn zoon Hendrick voor het eerst als Stadsbode genoemd van de stad Goch! [\(volgt IXa\)](#).
5. **Gerit van Haeff**, geb. te Goch circa 1577, overl. (minstens 50 jaar oud) te Goch? na 1627.

[Ga naar VIIIb](#)